

ƏRƏB DİLİNDƏ FEİLİ SİFƏTLƏRİN FUNKSIONAL-ÜSLUBİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ (Rəsmi-işgüzar üslub)

Lalə Əliquliyeva

Azərbaycan Dillər Universiteti, Bakı, Azərbaycan
Bakı Avrasiya Universiteti, Bakı, Azərbaycan
Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu, Bakı, Azərbaycan
Azərbaycan Universiteti, Bakı, Azərbaycan
e-mail: aliquliyeva@bk.ru

Xülasə. Məqalədə rəsmi-işgüzar üslubda feili sifətlərin istifadəsinin müxtəlif üslubi xüsusiyyətləri araşdırılır. Feili sifətlərin növündən asılı olaraq rəsmi-işgüzar üslubda müxtəlif səviyyələrdə istifadə olunması, xüsusilə substantivləşmə və adyektivləşərək bütün əsas funksionaları ifadə edə bilməsi məsələləri təhlil edilir.

Açar sözlər: ərəb dili, üslubi kateqoriyalar, feili sifətlər, rəsmi-işgüzar üslub, xarakterik xüsusiyyətlər.

FUNCTIONAL AND STYLISTIC FEATURES OF PARTICIPLES IN ARABIC (Formal-business style)

Lala Aliguliyeva

*Azerbaijan University of Language, Baku, Azerbaijan
Baku Eurasian University, Baku, Azerbaijan
Azerbaijan Institute of Theology, Baku, Azerbaijan
Azerbaijan University, Baku, Azerbaijan*

Abstract. The article deals with various stylistic features of the use of verb adjectives in the official business style. The questions of the use of verb adjectives in the official business style depending on the type at different levels, especially, the possibility of expressing all the main functions by turning them into nouns and adjectives are analyzed.

Keywords: Arabic language, stylistic categories, participles, formal business style, characteristic features.

ФУНКЦИОНАЛЬНО-СТИЛИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПРИЧАСТИЙ В АРАБСКОМ ЯЗЫКЕ (Официально-деловой стиль)

Лала Аликулиева

*Азербайджанский Университет Языков, Баку, Азербайжан
Бакинский Евразийский Университет, Баку, Азербайжан
Азербайджанский Институт Теологии, Баку, Азербайжан
Азербайджанский Университет, Баку, Азербайжан*

Резюме. В статье рассматриваются различные стилистические особенности употребления отглагольных прилагательных в официально-деловом стиле. Анализируются вопросы употребления отглагольных прилагательных в официально-деловом стиле в зависимости от типа на разных уровнях, в частности, возможность выражения всех основных функций путем превращения их в существительные и прилагательные.

Ключевые слова: арабский язык, стилистические категории, причастие, официально-деловой стиль, характерные признаки.

1. Giriş

Ərəb dilçiliyində funksional üslubun xüsusiyyətləri ilə bağlı aparılmış tədqiqatlar sayəsində o linqvistikada əsas kateqorial məfhum kimi müəyyənləşdirilmişdir. Burada funksional üslubun müxtəlif sərhədləri əsas meyar hesab olunan üslub cizgiləri bazasında dəqiqləşdirilir. Burada üslub anlayışına da müxtəlif aspektlərdən yanaşılır: bədii ədəbiyyatın üslubu, janr, üsul, ifadə tərzü və nəhayət, üslubi yol [2, s.366]. Odur ki, “üslub” teminin verdiyi mənə müasir dilçilikdə qəbul olunmuş üslub anlayışı ilə hər zaman üst-üstə düşür. Müasir ərəb

tədqiqatçıları funksional-üslubi sistemlərin daha müfəssəl şərhinə ehtiyac duyulduğunu bildirirlər. Misir dilçisi əhməd Əl-Şaib üçmərtəbəli sistem yaradır. Birinci mərtəbə elmi üslub (العلمي أسلوب), bədii üslub (الأدبي أسلوب) və poetik üslub (الشعر أسلوب) olmaqla üç hissəyə ayrılır. Funksional üslubların sonrakı bölgüsü isə əsasən məntiqi ardıcılığa deyil, janr-tematik prinsipinə asaslanır. İkinci mərtəbədə elmi üslub məqalə üslubu (المقالة أسلوب), tarixi-təsviri üslub (التاريخي الوصف أسلوب), diskussiya üslubu (المنظرة أسلوب), elmi əsər üslubuna (التأليف أسلوب), bədii üslub təsvir üslubuna (الوصف أسلوب), roman üslubuna (الرواية أسلوب), məqamə üslubuna (المقامات أسلوب), və ictimai çıxış üslubuna (الخطابة أسلوب), poetik üslub isə qəhrəmanlığın təriflənməsi (الحماسة), mədhiyyə (المدح), mərsiyyə (المرساء), həcv (الهجاء) kimi şeir janrlarına bölünür. Üçüncü mərtəbədə isə ikinci mərtəbədə verilmiş üslub və janrların müxtəlif növləri təsvir edilir. Məsələn, məqalə üslubunda müxtəlif növ məqalələrin (qəzet, jurnal, elmi və s.) linqvistik xüsusiyyətləri analiz edilir [8, s.55]. Lakin bu bölgü müsir ərəb dilinin funksional üslublarının daxili bölgüləri haqqında tam təsəvvür vermir.

Digər ərəb filoloqları müasir ərəb dilində funksional üslubların başqa bölgüsünü də təqdim etmişlər. 1) poetik üslub (الشعر أسلوب), 2) nəsr üslubu (النثر أسلوب), 3) elmi üslub (العلم أسلوب), 4) natiqlik üslubu (الخطابة أسلوب), 5) rəsmi dəftərxana üslubu (الدواوين أسلوب) [7, s.3-4].

Ərəb dilçiləri tərəfindən aparılan bütün funksional-üslubi bölgülər janr-tematik prinsipi əsasında həyata keçirilir. Onlar poeziya üslubunun bədii nəsrədən fərqləndirən geniş xüsusiyyətlərə malik olduğunu hesab edərək, onu bədii ədəbiyyat üslubundan ayrılıqda nəzərdən keçirirlər. Lakin yuxarıda aparılmış bütün funksional-üslubi bölgülər gündəlik ünsiyyət üslubunun statusunu müəyyənləşdirmir. “Beləliklə də funksional üslub konkret mədəni-tarixi şəraitdə meydana gələn və müasir ərəb dilinin fonetik, leksik və qrammatik xüsusiyyətləri ilə xarakterizə olunan və yerinə yetirilən kommunikativ vəzifələrdən, məqsəd və ünsiyyət sahəsindən asılı olaraq dil vasitələrinin seçilməsi və istifadəsi üçün müəyyən prinsiplərə malik inkişafda olan funksional-üslubi yarım sistemidir. Hər bir üslubun üslub əlamətlərindən və onların həyata keçirdiyi fonetik, leksik və qrammatik dil vasitələrindən və həmçinin, bədii ifadə vasitələrindən ibarətdir” [1, s.53].

Göründüyü kimi ərəb dilçiliyində heç də müfəssəl olmayan funksional-üslubi bölgü Avropa, o cümlədən də rus dilçiliyindəki bölgülərlə bir sıra ümumi xüsusiyyətlərə malikdir. Lakin həmin dillərin funksional üslublarında iştirak edən paradigmalər tam şəkildə ərəb dilində tətbiq oluna bilməz. Ərəb dilindəki sistem yuxarıda qeyd olunmuş dillərin üslub sistemi ilə həmişə üst-üstə düşür. Üslub əmələ gətirən vasitələr komplekti bir-birindən fərqlidir. Eyni adlı üslubların tətbiq situasiyası da tam şəkildə uyğun gəlmir.

2. Rəsmi-işgüzar üslubun xarakterik xüsusiyyətləri

Birmənəlilik və xüsusən də ifadələrinin dəqiqliyi ilə vurğulanan rəsmi-işgüzar sənədlərdə puktuallıq və məntiqlik əsas götürülür. Özünəməxsus ifadə tərzinə malik ünsiyyətin bu növü yazı mətnlərində əslində emosionallıq və ekspressivlikdən uzaq olur. Lakin buna baxmayaraq kommersiya və bəzi dəvət xarakterli diplomatik yazışmalarda təntənəli, ibarəli, təsirli və bəlağətli söz və ifadələrdən də istifadə olunur [3, s.22]. Bu isə əsasən dilə mənsub xalqın ənənəsindən irəli gələn bir xüsusiyyətdir.

Bondaletova V.D. görə, işgüzar üslub hüquq münasibətlər–qanunvericilik və kargüzarlıq sahəsinə-xidmət edir [4, s.215]. Rəsmi-işgüzar üslub məlumat (xəbər) funksiyasını həyata keçirir. Bu üslub rəsmi, dəftərxana olmaqla xüsusi leksik və frazeoloji ehtiyata malikdir: Sözlər həqiqi mənada işlənir. Klişe və şamp, nomenklatura adların, şərti ixtisarlara, mürəkkəb bağlayıcıların mövcudluğu, ekspressiv nitq vasitələrin demək olar ki olmaması, üslubun zəyif dərəcədə individualizasiyası ilə müşahidə olunur. Bu üslub sabitlik və qapalıqla fərqlənir. Rəsmi-işgüzar üslub sənədli üslubdur. Bu beynəlxalq müqavilələrin, dövlət aktların, hüquq qanunların, sərəncamların, xidməti yazışmaların, işgüzar kağızların, göstərişlərin üslubudur [5, s.594]. Müasir rəsmi-işgüzar üslub iki növü ilə seçilir: rəsmi-sənədli və gündəlik-işgüzar üslub. Rəsmi-sənədli üslubda qanunvericilik sənədləri, diplomatik aktlar tərtib olunur. Qanunvericilik sənədlərində inzibati orqanların işi, vətəndaşların xidməti fəaliyyəti ilə bağlı olan leksika və frazeologiya istifadə olunur.

Diplomatik /səfir/ dili üçün obrazlıq xarakterlidir. Məsələn, Ağ ev (ABŞ Prezidentin rezidensiyası)–“ABŞ Prezidenti” mənasında işlədilir. Diplomatik dildə əksər hallarda “yüksək” kitab leksikası istifadə olunur. Bu təntənə atmosferi yaratmaq və sənədə xüsusi vacibliyi vermək üçündür. Etiketlə bağlı ümumi qəbul edilmiş nəzakət formulaları və ifadələri söhbət gedən üsulda xüsusi yer tutur [6, s.31]. Xidməti yazışmalarla gündəlik-işgüzar üslub bağlıdır. İşgüzar məktub, arayış, akt, protokol, ərizə, hesabat, tərcüməyi-hal–bunlar hamısı tərtibatın yüngülləşdirilməsi və artıq dil vasitələrinin ixtisar edilməsi məqsədini güdən standartlaşma xüsusiyyəti ilə seçilir [6, s.32].

Məlum olan növləri ilə yanaşı, rəsmi-işgüzar üslub alt növlərə də bölünür: 1) qanunvericilik (qanun, sərəncam, aktlar, ustav); 2) inzibati-kargüzarlıq (akt, sərəncam, əmr, iş kağızları, xarakteristika, etibarnamə, tərcüməyi-hal); 3) diplomatik (nota, memorandum, kommyunike, konvensiya). Bu üslub, demək olar, əksər hallarda yazılı formada olur. İclasdakı çıxışlar, iş danışıqları zamanı mühazirələr, iş dialoqları onun nadir hallarda olan şifahi janrlardır. İnformativ (məlumat) funksiyadan savayı işgüzar danışıqda volyuntativ funksiya və ya davranış icra olunur. Arayışda məlumat təqdim olunur (dərsə olmamağın səbəbi), əmrdə - davranış, hərəkət (zavodun baş mühəndis ... təyin olunur).

Rozentala görə, rəsmi-işgüzar üslubun aşağıdakı ümumi əlamətləri vardır [6, s.28-29].

1) Şərhin sıxılmış forması, dil vasitələrinin ekonomik istifadəsi;

2) Materialın standart yerləşməsi, çox vaxtı formanın olması mütləqdir (şəxsiyyət vəsiqəsi, diplomlar, doğum və ya nigah haqqında şəhadətnamə, pul sənədləri və s.), klişələrin istifadəsi;

3) Terminologiyanın, nomenklatur adların (hüquq, diplomatik, hərbi, inzibati və digər), frazeologiyada xüsusi leksikasının (rəsmi, dəftərxana) istifadəsi, qısaldılmış mürəkkəb sözlərin və abreviaturanın mətnə daxil edilməsi;

4) Feili isimlərin, ismi qoşmaların (əsasında, hesabına, hətti ilə...), mürəkkəb bağlayıcıların (nəticə olaraq,), həmçinin mürəkkəb cümlənin hissələrini birləşdirən sabit sözbirləşmələrinin (o halda ki əgər, o əsasında ki, ...; o fərd ki, ...) daha çox işlədilməsi;

5) Şərhin nəqli xarakterli olması, sadalanma xüsusiyyətli nominativ cümlələrin istifadəsi;

6) Cümlənin quruluşunun üstünlük prinsipi kimi sözlərin düzgün sıralanması;

7) Bir faktorun digərlərinə məntiqi tabeliyini əks etdirən mürəkkəb cümlələrin istifadəsi tendensiyası;

8) Demək olar ki, emosional-ekspressiv nitq vasitələrin olmaması;

9) Üslubun zəif fərdliləşməsi.

Rəsmi-işgüzar mətnlərin uzun müddət ərzində formalaşaraq dəyişikliklərə məruz qalmayan ümumi qaydalar üzrə təqdim olunan kompozisiya quruluşunda standartlaşma özünü daha çox büruzə verir. Bununla yanaşı ifadəlilik xüsusiyyətləri də dilin daha effektiv ehtivasına imkan verir. Yalnız dəqiqləşdirmə və müəyyənləşdirmə məqsədinə xidmət edən rəsmi-işgüzar üslubu digər funksional üslublardan fərqləndirən əsas əlamətlərdən biri də onda mühakimə etmə xüsusiyyətinin olmamasıdır. Çünki, burada nəyi isə sübut etmək, mühakimə yürütmək kimi bir öncəlik qarşıya çıxmır. Bu keyfiyyətlər onu xüsusi leksik, qrammatik, frazeoloji və struktur baxımından xarakterik dil xüsusiyyətləri ilə şərtləndirir.

Konkret şəraitdən və mövzudan asılı olaraq bu üsluba xas linqvoüslubi xüsusiyyətlər formalaşır. Burada janrlar dəyişdikcə həmin xüsusiyyətlərdə də fərqlilik yaranır. Məsələn, qanunvericilik aktlarının üslubu daha çox qanunvericilik normalarının dəqiqliyi və onların şərhinin tam adekvatlığı ilə xarakterizə olunur, dəftərxana üslubunda isə konkretlik əsas götürülür. Kommersiya yazışmaları isə özünəməxsus şəkildə müəyyən olunmuş tələb və normaların qorunması əsasında tərtib olunan kommersiya məktubları əsasında həyata keçirilir. Bu məktublar isə xüsusi olaraq təyin edilmiş standart formalı blankların əsasında tərtib edilir. Ümumiyyətlə, rəsmi-işgüzar üslubun hər bir sahəsi spesifik leksik tərkibə və qrammatikaya malikdir. Onun əsas xüsusiyyətlərindən biri də ünsiyyəti mümkün qədər asanlaşdıran ifadə vasitələrinin olmasıdır. Bu xüsusiyyət əsrlərə dayanaraq ənənəvilik xarakteri almış və özünəməxsus frazeologiyanın, şablon və standartların meydana gəlməsinə şərait yaratmışdır. Məsələn, hüquqla bağlı məfhum və terminlərin formalaşma prosesi VIII-IX əsrlərdə Əbu Yusif Yaqub ibn İbrahim Əl Kufi, Əbu Hənifə İbn Numan, Məhəmməd Əl-Şeybani, Əbməd ibn Hənbəl və digərləri tərəfindən qələmə alınmış müsəlman hüququ sahəsində fundamental

əsərlərin meydana gəlməsi ilə başlanmışdır. Bu müəlliflərin əsərlərində istifadə olunmuş hüquq terminləri bu günümüzdə kimi gəlib çatmış və öz aktuallığını qoruyub saxlamışdır.

3. Feili sifətlərin rəsmi –işgüzar üslubda funksional xüsusiyyətləri.

Feili sifətlər rəsmi-ışgüzar üslubda da geniş isitifadə olunurlar. Məsələn; “شاعرة وظيفة” – “satış meneceri üçün vakant (boş olan) vəzifə”.

Konservativliyi və sabitliyi ilə seçilən rəsmi-ışgüzar üslubun əsas məqsədi tərəflər arasında normal əməkdaşlıq şəraitinin yaradılması və onların arasında razılışmanın əldə edilməsindən ibarətdir. Bu tip mətnlərdə üslubi kateqoriyalara uyğun olaraq bu və ya digər dilin o cümlədən ərəb dilinin elementləri həyata keçirilir. Rəsmi-ışgüzar üslub özünəməxsus ifadə tərzinə malikdir. Söz bu üslubda bir qayda olaraq, ya predmet-məntiqi mənasında, ya da terminoloji mənada işlənir. Rəsmi sənədlərdə təyin funksiyasını həyata keçirən feili sifətlərlə ifadə olunan emosional-ekspressiv vasitələr, demək olar ki, öz obrazlılıq mənasını itirərək ştampa və ya şablona çevrilmişdir: “خالصة ترقية” – “səmimi təbriklərlə”, “دعوى” – “dərindən (layiq olan- ləyaqətli) ehtiramla” və s.

\ إنجل يزي – عربي مترجم توظيف حول الصحف في المندشور إعلانكم إلى بالاشارة
الوظيفة هذه لإشغال أتقدم أن أودّو عربي – إنجل يزي

Mətbuatda nəşr olunmuş elana əsasən sizə ərəb-İngilis və İngilis ərəb dilləri üzrə tərcüməçi tələb olunur və mən bu vəzifəyə qəbul olunmaq üçün namizədliyimi vermək istərdim.

نشر – مندشور feilinin ismi məfuludur. Cümlədə təyin rolundadır.

ترجم – مترجم dördkök samitli feilin ismi failidir. Cümlədə izafət birləşməsinin tərkib hissəsidir.

سبع فتره خلال كليتنا في الرياضيات أس تاذ من صب شغل..... السيدان بهذا شهيد
زملائه وطلابها قبل من مدبوياكان و سنوات

Bununla təstiq edirik ki, cənabildənilədək fakultəmizdə riyaziyyat müəllimi vəzifəsini tutmuş, tələbələrini və həmkarı tərəfindən sevilmişdir (sevilmiş olmuşdur).

مدبويا – مدبويا feilinin ismi məfuludur. Cümlədə köməkçi feili ilə birlikdə tərkibi xəbər əmələ gətirib. “مدبوياكان” – sevimlisi idi.

في والأخلاق مسد تقيم شخص أنه على دائما أتبت..... السيدان شاهد لطل بكم تلبية
مؤسساتنا في مكتب كمدبر خدمته مدة طوال به أن يطت ال تي بالاعمال قيامه خلال الأمانة غاية

Sizin tələbinizə cavab olaraq təsdiqləyirik ki, cənab bizim müəssisəmizdə ofis müdiri kimi xidmət etdiyi müddət boyunca vəzifələrinin icrasında son dərəcə dürüst və doğru əxlaqlı şəxs olduğunu subut etmişdir.

دام – دائم boş feilinin ismi failidir. Cümlədə zərfdüzəldici halda işlənərək tərzihərəkət zərf irolundadır.

قام – مسد تقيم boş feil kökündən yaranan X bab “أستقام” feilinin ismi failidir. Cümlədə təyin vəzifəsində olan izafətin tərkib hissəsidir.

دار – مدير boş feil kökündən yaranmış IV bab “أدار” düzəltmə feilinin ismi failidir.

“أسس” feil kökündən yaranmış II bab “اس” - مؤسسات məfulundan düzəlmiş düzəltmə isimdir. Ərəb dilində bir sıra feili sifətlər təməbutə qəbul edərək isimləşirlər. Verilmiş feili sifət isimləşərək cümlədə yer zərfliyi rolundadır.

في متقانية وعالية بكفاءة وتمتع وبال ثقة جديرة بانها معنا عملها خلال اثبتت قدو عملها.

Bizimlə işlədiy müddətdə etibarlı olduğunu və işində yüksək səmərəlilik və mükəmməlliyə sahib olduğunu sübut etdi.

“علي” naqis feilinin ismi failidir. Artıq leksik baxımdan da sifətləşən bu söz cümlədə təyi rolundadır.

“قني” naqis feil kökündən yaranmış VI bab “قاني” feilinin ismi failidir, cümlədə təyin rolundadır.

ادترامي و شكري خالص بول ارجو ونجاح بالتمنيات خالص شخصيالكم اقدم.

Sizə şəxsən müvəffəqiyyətlər arzulayıram (səmimi arzularımı təqdim edirəm) və sizdən səmimi təşəkkürümü və ehtiramımı qəbul etməyinizi xahiş edirəm.

“خالص” feilinin ismi failidir. Cümlədə təyin rolundadır. Burada o təyin etdiyi sözlə pospozitiv vəziyyət olaraq uzlaşma mövqeyində deyil (məs. حالة حالية), prepozitiv vəziyyətdə duraraq təyin etdiyi sözlə izafət birləşməsi yaradır və idarə mövqeyində durur (تمنيات خالص – hər. arzularımın səmimisi).

مرضية بصورة بواجباتكم لعدم نظراالمؤسفالقرار هذا إتخذناالقد.

Vəzifələrinizi qaneedici (razı salacaq) şəkildə icra etmədiyinizi nəzərə alaraq bu təəssüfdoğuran (kədərləndirən) qərarı qəbul etmişik.

“أسف” kökündən yaranmış IV bab “أسف” düzəltmə feilinin ismi failidir. Cümlədə təyin rolundadır.

“أرضي” kökündən yaranmış IV bab “أرضي” düzəltmə feilinin ismi failidir. Cümlədə təyin rolundadır.

التوفيق لكم متمنين أخرى شركة في مناسبة بوظيفة تجواب أن نأمل.

Ümid edirik ki, özünü başqa şirkətdə münasib vəzifə tapacaqsız, sizə uğurlar arzulayıraq (arzulayaraq).

“ناسب” kökündən yaranmış III bab “ناسب” düzəltmə feilinin ismi məfuludur. Cümlədə təyin rolundadır.

“” naqis feil kökündən yaranmış V bab “” düzəltmə feilinin ismi failidir. Cümlədə müzəkkər düzgün cəm şəkilçisini qəbul etmişdir. Ərəb dilində bu söz feili bağlama rolunda olduğu üçün qeyi müəyyənlikdə təsirlik halda verilmişdir. Lakin Azərbaycan dilinin üslubi xüsusiyyətlərini və cümlə strukturunu nəzərə alaraq cümləni iki hissəyə ayıraraq verilmiş feili sifəti feili xəbər kimi tərcümə etmək daha məqsədəuyğundur.

أسمح لبيها مع تمدولي مندموها التي الثقة على لسيادتكم بال شكر أتقدم انا و اذني . شركتكم بخدمته التحاق تاريخ منذ به النظر عادل المذرات بي زيادة أطلب بان لفسسي.

Mənə göstərdiyiniz inama görə sizə təşəkkür edirəm və buna əsaslanaraq sizdən maaşımın şirkətdə işə qəbul olduğum tarixdən etibarən heç dəyişmədiyini nəzərə alaraq artırılmasını xahiş etməyə cəsarət edirəm.

المند تموها – “تم” feil kökündən yaranmış VII bab “اند تم” düzəltmə feilinin ismi failidir. Verilmiş feili sifət ərəb dilində təyin budaq cümləsinin xəbəridir. Azərbaycan dilində isə təyin rolundadır.

مع تمد – “عمد” feil kökündən yaranmış VIII bab düzəltmə feilinin ismi failidir. Cümlədə feili bağlama rolundadır.

رتب – “رتب” feilinin ismi failidir. Verilmiş cümlədə leksik anlamda da isimləşərək tamamlıq rolunda olan izafət tərkibində verilmişdir.

السندوية الميزانية من مصدقة نسخة ذرفق..... لعام ١٤١ رقم القانون ل نصوص ت ذ ف يذا
المراجع تكمل شركتنا

..... il qanununun 141-ci maddəsinə uyğun olaraq şirkətimizin auditor balans hesabatının təsdiq edilmiş nüsxəsini nəzərdən keçirməniz üçün əlavə edirik.

صدق – “صدق” feil kökündən yaranmış II bab “صدق” düzəltmə feilinin ismi məfuludur. Cümlədə təyin rolundadır.

من أكر من مذب نشاط مسد تمر ب بيروت في الاجتماعية ل برعاية مركز أن شك لادرك بينت أنت
أعضاء من الكرماء إليه يقدمها التي الامنح و الهبات على بالاعتماد خدماته ت قديم على عام، ١٧
ذوع اي من مقابل بدون مجازا خدماتهم يقدمون المركز في العامل بين الاعضاء كافة بأن علمامجتمعنا

Bilirsiz ki, Beyrut social təminat mərkəzi 17 ildən artıqdır ki, cəmiyyətin səxavətli üzvlərinin təqdim etdiyi qrantlar və hədiyyələr əsasında davamlı olaraq fəaliyyət göstərir (fəaliyyətinə davam edəndir). Mərkəzin fəal (çalışan) üzvləri üz xidmətlərini heç bir qarşılıq güdmədən təmənnasız təqdim edirlər.

مر – “مر” feil kökündən yaranmış X bab “استمر” düzəltmə feilinin ismi failidir. Cümlədə budaq cümlənin xəbəridir.

جمع – “جمع” feil kökündən yaranmış VIII bab “اجتمع” düzəltmə feilinin ismi failidir. Cümlədə izafət tərkibində işlənir.

” – “عمل” feilinin ismi failidir. Leksik baxımdan həm tam isim (عامل – işçi) , həm də tam sifət (عمل – fəal) kimi işlənə bilən bu feili sifət hal-hazırda əlamət bildirərək verilmiş cümlədə təyin vəzifəsini icra edir.

قابل – “قابل” feil kökündən yaranmış III bab “قابل” düzəltmə feilinin ismi failidir. Cümlədə hal zərfidir.

المؤسسة هذه إلى مالاية منحة تقرير الواسع كرمك من أمل بين الارسالة بهذه ل حضرتك ن تقدم
الاجتماعية

Bu ictimai müəssisəyə maddi yardım etməyiniz üçün böyük səxavətinizə ümid edərək məktubu əla həzrət cənablarınıza təqdim edirik.

أمل – “أمل” feilinin ismi failidir. Cümlədə müzəkkər düzgün cəm şəkilçisini qəbul edərək feili bağlama rolunda çıxış edir.

واسع – “وسع” misal feildən yaranmış feili sifət mənşəli sifətdir. Cümlədə təyin rolundadır.

إلى الهدافة جهودنا في إينا مساعدتك ت قديم عن ت تأخري لن حضرتك ب أن نأمل ك لنا
ل لمد تاج بين المعيشية الظروف قسوة تخفيف

Biz hamımız ümid edirik ki, siz ali cənabları ehtiyacı olanların sərt məişət şərtlərinin yüngülləşdirilməsinə yönəldilmiş cəhdlərimizə olan yardımlarınızı gecikdirməyəcəksiniz.

هدافة – هف” feilinin ismi failidir. Cümlədə təyin rolundadır.

إح تاج” düzəltmə feilinin ismi failidir. (حوج) “حجا” – مد تاجون

ال سد فارة حدائق في سد يقام الذي العشاء ح فل حضور من ت مكني ب عدم اع تذازي أقدم أن أود
هذا في ساكون لانني آذار ١٩ في به الموافق الاث نين يوم مساء من ال تاسعة ال ساعة في ال روسية
ال بلد خارج ال تاريخ

19 mart bazar ertəsi axşam saat 9 da rusiya səfirliyinin bağçasında keçiriləcək axşam yeməyində həmin tarixdə ölkədən kənarda olacağım üçün iştirak edə bilməyəcəyimə görə üzrlərimi təqdim etmək istərdim.

وافق” düzəltmə feilinin ismi failidir. Cümlədə təyin rolundadır. – وفق” misal feil kökündən yaranmış III bab

”” feilin ismi failidir. Cümlədə üzəltmə (zərfi) ön qoşmadır. – خارج

في ت عرض سزف” ال تجميل مسد تضررات من ال جديدة المجموعة ب ان نعلمك أن ي سزنا
..... رقم شارع في ال واقع ”...” متجرنا

Məmnuniyyətlə sizə xəbər veririk ki, “...” Kosmetik vasitələrin yeni sayı bizim saylı... küçəsində yerləşən mağazamızda nümayiş etdiriləcəkdir.

جموعه – جمع” feilinin ismi məfuludur. Verilmiş cümlədə budaq cümlənin mübtədasıdır.

اسد تضر” düzəltmə feilinin ismi məfuludur. Müənnəs düzgün cəm şəkilçisini qəbul edərək izafət birləşməsinin birinci tərəfində işlənir. – مسد تضررات

” وقع” misal feilinin ismi failidir. Cümlədə təyin rolundadır. – واقع

الآن ن تقدم ال سابة المعارض في المواظ بين ال مشارك بين من كانات رة الزاه مؤسد تكم أن ب ما
ال قاعة هذه في من تجات كم ل عرض موضع حجز خلال من المساهمة إلى ي دعوت كم

Sərginin işində sizin müəssisənin dəfələrlə iştirak etməsi ilə əlaqədar olaraq sizə məhsullarınızın nümayişi üçün yer bron etməyinizi təklif edirik.

زهو” feilinin ismi failidir. Cümlədə təyin rolundadır. – زاهرة

شارك” düzəltmə feilinin ismi failidir. – مشارك” feil kökündən yaranmış III bab

واظب” düzəltmə feilinin ismi failidir. – مواظب” feil kökündən yaranmış III bab

Cümlədə budaq cümlənin tərkibi xəbərinin üzvüdür.

سابقة – “سبق” feilinin ismi failidir. Cümlədə təyin rolundadır.

وضع – “وضع” feil kökündən yaranmış IV bab “وضع” düzəltmə feilinin ismi failidir. Cümlədə izafət tərkibindədir.

نتج – “نتج” feil kökündən yaranmış IV bab “نتج” düzəltmə feilinin ismi məfuludur. Cümlədə müənnəs düzgün cəm şəkilçisi qəbul edərək izafət tərkibində işlənir.

الم المتحدة الأخشاب شركة مساهمة العامة لجمعية الادج تماع ب أن إعلامكم ي سرنا الثاني ثريين من الثاني في الموافق الاثنين مساء من الاربعة الساعة في سديقعد المحدودة في لشركة المركز الرديسي في (عام)

Sizə, məhdud birləşmiş taxta-şalban şirkətinin səhmdarlarının baş idarəsinin illik toplantısının şirkətin mərkəzi ofisində 2 oktyabr, çərşənbə axşamı, saat 16: 00 da keçiriləcəyini xəbər verməkdə məmnunuq .

ساهم – “ساهم” feil kökündən yaranmış III bab “ساهم” düzəltmə feilinin ismi failidir. Cümlədə müzəkkər düzgün cəm şəkilçisini qəbul edərək izafət tərkibində işlənmişdir.

وحد – “وحد” feil kökündən yaranmış VIII bab “أُحد” düzəltmə feilinin ismi failidir. Cümlədə təyin rolundadır.

محدود – “حد” müdaaf feilinin ismi məfuludur. Cümlədə təyin rolundadır.

وافق – “وافق” feil kökündən yaranmış III bab “وافق” düzəltmə feilinin ismi failidir. Cümlədə təyin rolundadır.

Nəticə. İfadələrinin dəqiqliyi ilə fərqlənən rəsmi-işgüzar üslub punktuallıq və məntiqliyi əsas götürərək məlumat funksiyasını icra edir.

Rəsmi-işgüzar üslubda feili sifətlərin istifadəsi müxtəlif üslubi xüsusiyyətlərə malikdir. Burada məlum növ indiki zaman feili sifətləri daha çox üstünlük təşkil edir. Məchul növ keçmiş və indiki zaman feili sifətlərin ə nisbətən az təsadüf edilir.

Aparılmış tədqiqatdan belə nəticəyə gəlmək olar ki, feili sifətlər növündən asılı olaraq rəsmi-işgüzar üslubda müxtəlif səviyyələrdə istifadə olunur, xüsusilə substantivləşə və adyektivləşərək bütün əsas funksiaları ifadə edə bilər.

Araşdırmanın nəticələri linqvist mütəxəsislər və tərcüməçilər üçün praktik əhəmiyyətə malikdir. Ərəb dilində feili sifətlər tədqiqat obyektini kimi çox mürəkkəb və rəngarəng bir mövzudur. Feili sifətlərin kitab üslublarında istifadəsinin mövcud tarixi ənənəsini nəzərə alaraq demək olar ki, bu iş ərəb dili tədqiqatçılarına feili sifətlər və onların cümlədəki funksiaları haqqında aydın fikir yaradır.

Ədəbiyyat

1. Məmmədov N., Ərəb dilinin üslubiyyəti və nitq mədəniyyəti, Dərslik, Bakı, “Bakı Universiteti” nəşriyyatı, 2017, 296s.
2. Баранов Х.К., Арабско-русский словарь, Москва издательство «Русский язык», 2002, 1 том, 453с.

3. Боднар С.Н., Арабский язык, Жанр коммерческих деловых бумаг и их языковая специфика: Учебное пособие, Москва: Муравей, 2002.
4. Бондалетов, В.Д., Вартапетова С.С. Кушлина, Э.Н., Леонова Н.А., 1982, Стилистика русского языка, Ленинград: Просвещение.
5. Розенталь Д.Э., Теленкова М.А., 2003, Справочник по русскому языку, Москва, Москва: Оникс 21 век, Мир и образование.
6. Розенталь Д.Э., 1998, Практическая стилистика русского языка. Москва: Издательство АСТ-ЛТД

7. ۱۹۵۴ ال قاهرة، ال بلاغة، جواهر احمد، الهاشمي

8. ۱۹۵۶ ال قاهرة، ال سلوب، احمد، ال شائب